

Sverige behöver en produktiv skattereform – tre exempel på skatteväxlingar

Författare: Torbjörn Hållö

Innehåll

Sverige behöver en produktiv skattereform – sammanfattning.....	3
Inledning – sju förlorade år.	5
Varför är produktivitetens utvecklingen svag?	7
Sveriges skattesystem missgynnar produktivitet.....	10
Främja anställningsbarhet, inte enskilda branscher.....	12
Sänk skatten på arbete. Minska undantagen i kapitalbeskattningen.	16
Sänk skatten för fler bostäder. Strama åt ränteavdraget.....	20
<i>Bilaga 1. Är bostadsmarknaden övervärderad? .....</i>	<i>23</i>
Citerade arbeten.....	24

Sverige behöver en produktiv skattereform – sammanfattning.

Detta är den andra rapporten från LO-ekonomerna som belyser den svaga utvecklingen av produktiviteten i Sverige. Den första rapporten visade att BNP per capita är kraftigt under den historiska trenden *Varför är BNP per capita 94 000 kronor under trend?* (Hällö, 2015). Det är rapportförfattarens ambition att återkomma med ytterligare rapporter som belyser utvecklingen av produktiviteten.

Sverige har under sju år inte haft någon ekonomisk tillväxte per person. Detta är i huvudsak en konsekvens av en svag utveckling av produktiviteten. Den svaga produktiviteten är starkt sammankopplad med den utdragna internationella ekonomiska krisen. Men redan innan finanskrisen så hade, enligt IMF, förutsättningarna för produktiviteten försämrats i industriländerna.

En faktor bakom den trendmässigt försämrade produktiviteten är den förändrade näringslivstrukturen där mer lågproduktiva sektorer tenderar att växa som andel av ekonomin. Sverige har en tillverkningsindustri med en i internationell jämförelse hög produktivitet medan delar av tjänstesektorns produktivitet är relativt svag. Detta gör att Sverige kan påverkas *mer* negativt än andra industrialiserade länder av det skifte i näringslivets sammansättning, från industri till servicetjänster, som pågår globalt.

Flera faktorer talar dessutom för att den svenska produktivetsutvecklingen undermineras av hemmakokta misstag; bl.a. försämrade skola, låga investeringar och brister i skattesystemet.

I rapporten belyses några av de problem som finns i det svenska skattesystemet med avseende på skatternas effekt på produktiviteten. Rapporten redovisar tre konkreta områden där skattesänkningar och skattehöjningar skulle kunna växlas för att sammantaget, inom ramen för en intäktsneutral skattereform, skapa ett rationellare och mer produktivt skattesystem.

1. Idag används skattesubventioner för att flytta arbetskraft från sektorer med högre produktivitet till sektorer med lägre produktivitet. Stödet borde istället främja faktorer som både stärker sysselsättningen och ökar potentialen för ökad produktivitet. En

möjlig modell skulle vara att sänka arbetsgivaravgiften för de företag som samverkar med skolan kring innehållet i utbildningen, praktik och övergång till arbetslivet.

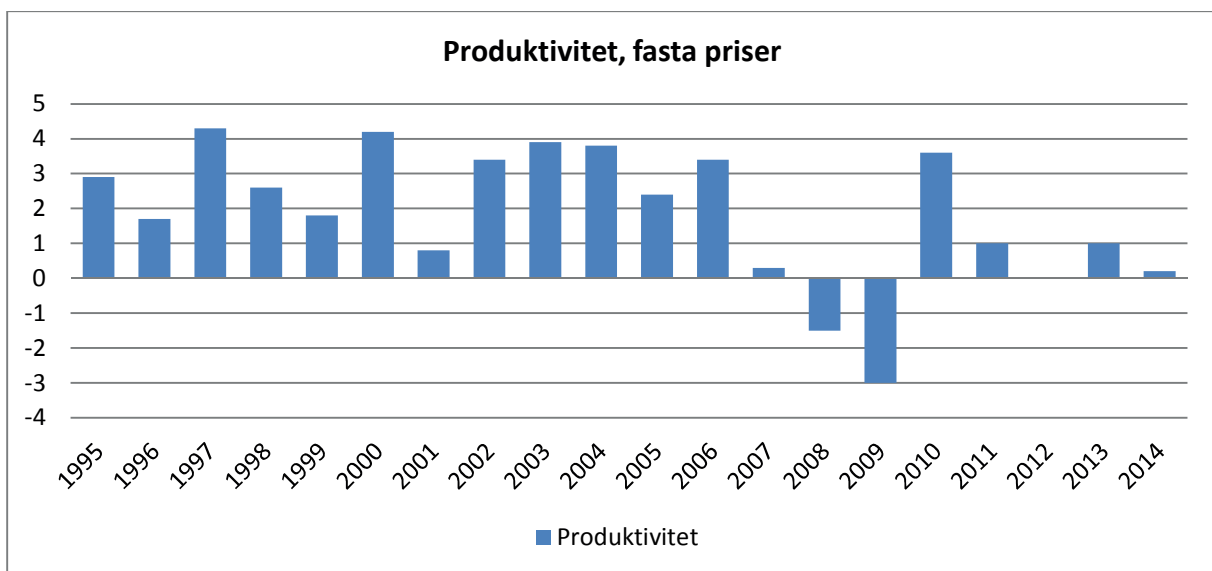
2. Kapital är idag generellt lägre beskattat än arbete. Därtill är arv och gåvor skattebefriade och fastighetsavgiften är begränsad av ett tak. Skattesystemet främjar passivt ägande och missgynnar produktivt arbete. Rapporten pekar på att det vore lämpligt att sänka skatten på arbete och finansiera detta med en högre skatt på vissa kapitalinkomster. Ett förslag vore att avskaffa värnskatten och istället införa en skatt på arv och gåvor.
3. I rapporten konstateras att skattesystemet är konstruerat så att passivt bostadsägande och privat skuldsättning gynnas framför aktiva produktiva investeringar. Rapporten pekar på att ränteavdraget bör stramas upp och de resurser som frigörs då kan användas för att sänka skatter som hindrar rörligheten på bostadsmarknaden, t.ex. reavinstskatten.

Inledning – sju förlorade år.

Ett lands ekonomiska tillväxt är resultatet av utvecklingen av antalet **arbetade timmar** samt utvecklingen av **produktiviteten** per arbetad timme. Eftersom potentialen för fler arbetade timmar är begränsad, av ett lands befolkningsstorlek, så är det på längre sikt i huvudsak produktivitetstillväxten som avgör ett lands ekonomiska utveckling.

Utvecklingen av produktiviteten kan delas upp i tre delar: produktivitet som bygger på (i) ökad användning av kapital, (ii) bättre utbildade löntagare samt att (iii) den samlade kunskapen och innovationskraften ökar. Det senare brukar beskrivas som totalfaktorproduktiviteten (TFP). Historiskt är det den växande totalfaktorproduktiviteten som har varit den främsta källan till ökad produktivitet.

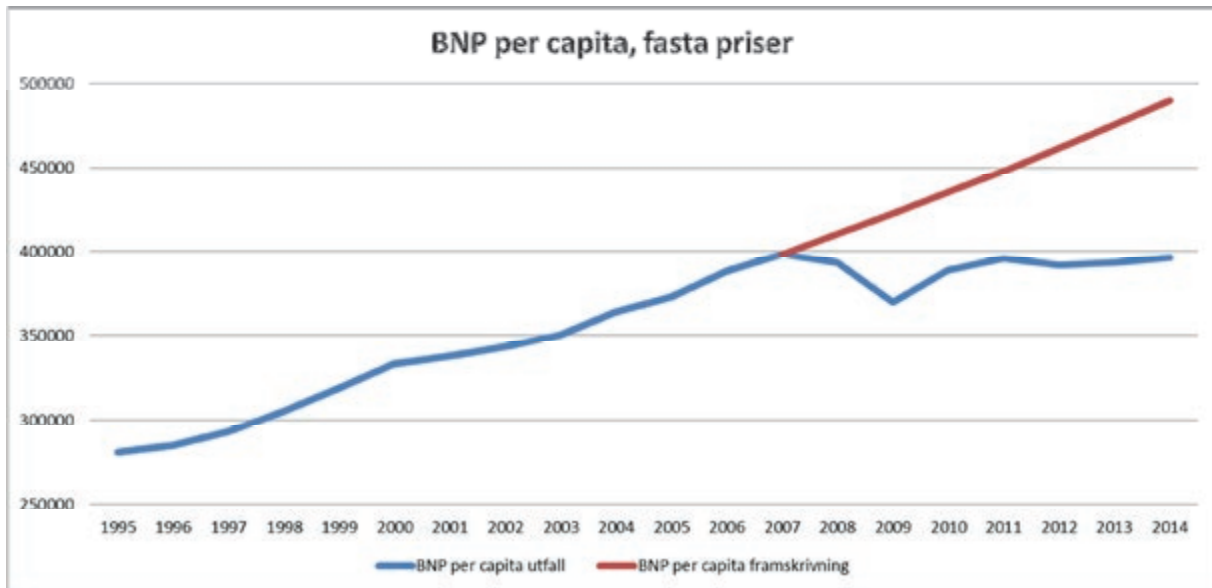
Under de senaste sju åren har tillväxten i Sverige närmast stagnerat. Detta beror i huvudsak på en mycket blygsam utveckling av produktiviteten i ekonomin. Den svenska ekonomiska utvecklingen blir än dystrare om man beaktar det faktum att Sverige under de senaste sju åren har haft en relativt god befolkningsutveckling som gett ett positivt bidrag till tillväxten.

Källa: Konjunkturinstitutet

Om vi studerar BNP beräknat per person så har BNP i genomsnitt under åren 2008 till 2014 utvecklats med, strax under, noll procent per år. BNP per capita var således år 2007 i fasta priser till och med något högre än år 2014.

Hade utvecklingen av BNP per år under de senaste sju åren istället följt den utvecklingstrend som gällde år 1995 till år 2007 så hade varje svensk nu haft en genomsnittlig ekonomisk produktion som är **närmare 100 000** kronor högre än det faktiska utfallet. Konsekvenserna av den dåliga produktivitetstrenden och den därmed låga utvecklingen av BNP per capita är att välförhållandet stagnerar och förutsättningarna att finansiera välförhållandet försämrats.

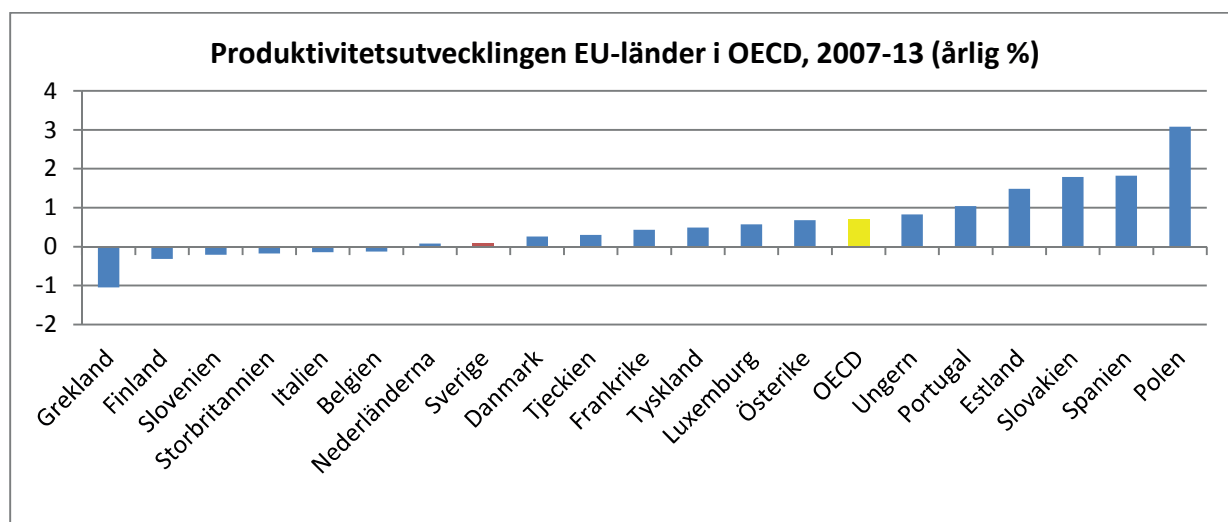

Källa: Hållö (2015)

Trots stagnerande tillväxt har den disponibla inkomsten utvecklats relativt starkt. Detta beror på att den negativa tillväxteffekten påtagligt har motverkats av sänkta bostadsräntor, relativt god reallöneökning samt sänkta skatter. Men effekten av de sänkta skatterna är en engångseffekt som i stor utsträckning finansierats genom en kraftig försvagning av det strukturella finansiella sparandet, från cirka 1,5 procent 2007 till cirka minus 1,5 procent 2014. Den positiva effekten på disponibelinkomsten kommer dessutom sannolikt att delvis behöva reverseras om politikerna vill uppnå ett saldomål om noll procent.

Varför är produktivitetens utvecklingen svag?

Den låga produktiviteten och den svaga utvecklingen av BNP per capita de senaste sju åren är starkt sammankopplad med den ekonomiska kris som i stora delar präglar Europa allt sedan finanskrisen. De flesta EU-länder har precis som Sverige haft en dålig produktivitetstillväxt och en svag ekonomisk utveckling sedan finanskrisen. Om vi studerar produktivitetens utvecklingen bland jämförbara EU-länder kan vi konstatera att produktiviteten i Sverige har utvecklats bättre än i Storbritannien, i nivå med utvecklingen i Nederländerna men sämre än Österrike. Bäst produktivitetens utveckling i Europa har Polen haft. Det är även noterbart att några av de EU-länder som under de senaste åren haft stora ekonomiska problem och kraftigt ökad arbetslöshet, såsom Spanien, har haft en god utveckling av produktiviteten.

Källa: OECD Productivity database

Efterfrågan i ekonomin har varit svag i Europa allt sedan 2011 och prognosmakare har under flera år återkommande överskattat den framtida tillväxten se t.ex. IMF (2015). Den låga efterfrågan har bidragit till att dämpa företagens produktion samtidigt som de återkommande alltför optimistiska prognoserna sannolikt bidragit till en *labour hording* hos företagen. Den utdragna lågkonjunkturen har också pressat ner investeringsnivån och har därmed sänkt den potentiella produktivitetstillväxten i närtid.

Den överraskande låga efterfrågan samt de låga investeringsnivåerna är sannolikt två viktiga förklaringar till Sveriges svaga produktivitetens utveckling sedan finanskrisen. Men redan innan

finanskrisen så hade förutsättningarna för en god BNP-utveckling försämrats i industriländerna på grund av försämrade förutsättningar för produktiviteten. Även Sverige hade en något avtagande produktivitet åren innan krisen.

IMF (2015) har pekat på tre bakomliggande faktorer som centrala för den internationella trenden med avtagande produktivitet. För det första har de stora positiva effekterna av ny informationsteknologi¹ dämpats. För det andra förändras näringslivstrukturen på ett sätt där mer lågproduktiva sektorer tenderar att växa som andel av ekonomin. För det tredje pekar IMF på att ökad utbildningsnivå har en avtagande marginalnytta och att den fortsatta utbyggnaden av utbildningssystemet därmed inte ger lika mycket tillskott till produktiviteten.

Sveriges framtida ekonomiska välbefinnande och finansiering av vår gemensamma välfärd förutsätter en god produktivitetens utveckling. Det är noterbart att förra gången Sverige hade en allvarlig, på 1980-talet, produktivitetsproblematik så tillsatte regeringen den ambitiösa *Produktivitetsdelegationen* som presenterade en bred reformkatalog (1991).

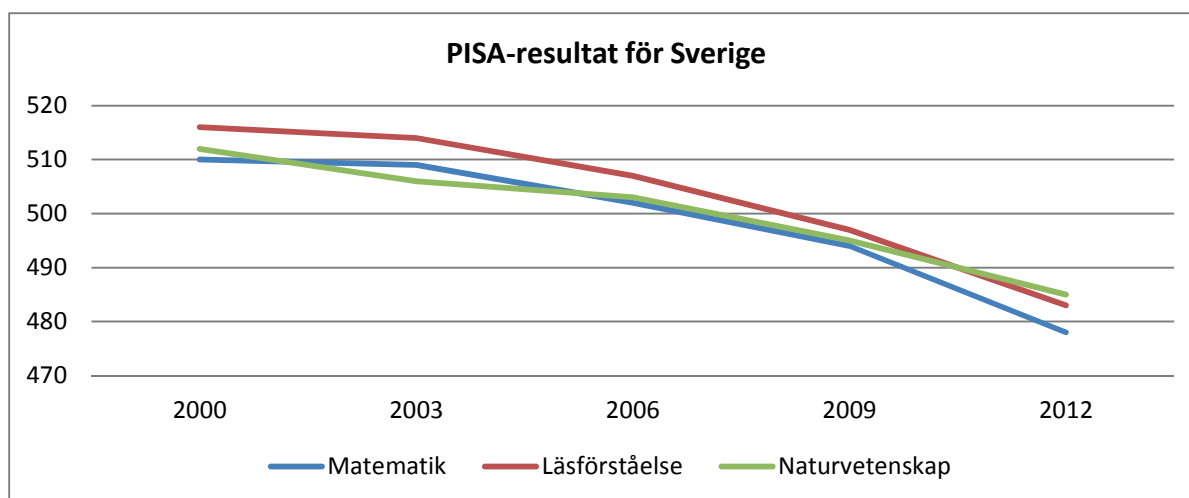
Även om den svenska produktivitetens utveckling är starkt sammankopplad med den globala utvecklingstrenden så finns ett utrymme att skapa bättre förutsättningar för den svenska produktivitetens utveckling. Idag finns det flera faktorer som talar för att den svenska produktivitetens utveckling har och ytterligare riskerar att undermineras av ett antal hemmakokta misstag i den ekonomiska politiken.

En stor risk för Sveriges tillväxtpotential är de kraftigt försämrade resultaten i grundskolan. I de internationella PISA-undersökningarna presterar Sverige nu sämre än genomsnittet inom OECD. Det finns också mycket stora utmaningarna i den yrkesinriktade gymnasieskolan. Problemen i den svenska skolan har sannolikt redan och kommer troligen än mer framöver att menligt påverka produktiviteten.

---

¹ Det finns dock indikationer på att de senaste årens teknikutveckling av mjukvara kan vara underskattad i officiell statistik, se t.ex. Bloombergs (2015)

Källa: Skolverket

Det finns också anledning att tro att alltför låga investeringar i Sverige har bidragit ogynnsamt till de senaste årens låga produktivetsutveckling, se t.ex. Svenskt Näringsliv (2015). Allt tyder på att underhållet av befintlig infrastruktur har varit på en för låg nivå i Sverige under en lång period. De senaste decennierna har värdet på infrastrukturstocken vuxit väsentligt långsammare än BNP.

Ett tredje område, och föremålet för denna rapport, är att det svenska skattesystemet innehåller flera komponenter som bidrar till felallokering av kapital och gynnar verksamhet med lägre produktivitet.

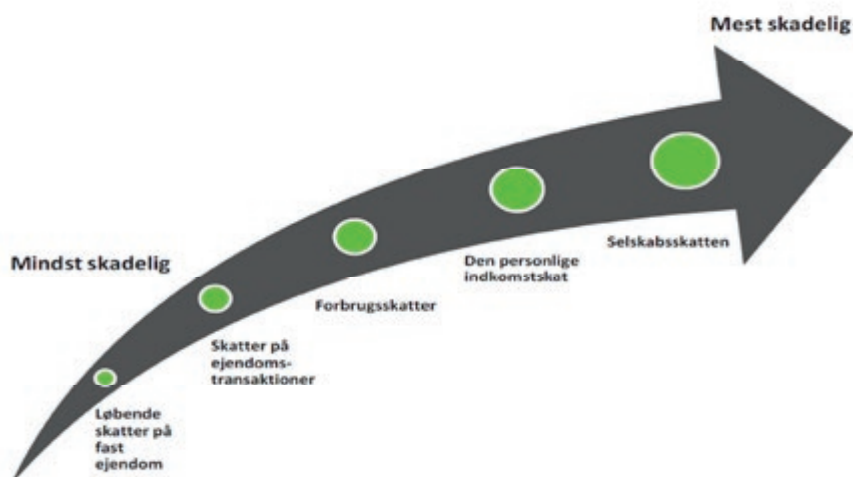
Sveriges skattesystem missgynnar produktivitet.

LO-ekonomerna har vid flera tillfällen pekat på att det svenska skattesystemet är i behov av en bred skattereform som tar ett samlat grepp kring de utmaningar som finns med avseende på exempelvis bristande effektivitet och svag fördelningsprofil. Denna rapport tar sin utgångspunkt i uppfattningen att en skattereform rimligen bör vara intäktsneutral. Det betyder att de skattesänkningar och de skatteökningar som genomförs inom ramen för en skattereform bör vara ungefär lika stora. På det sättet finns utrymme för att skapa samsyn över blockgränsen kring skattesystemets struktur.

Bristerna i det svenska skattesystemet har i högsta grad också bäring på förutsättningarna för en god produktivitetstillväxt. Sverige har idag ett skattesystem som i flera delar bidrar till att försämra förutsättningarna för produktivitetstillväxten. De improduktiva komponenterna i skattesystemet har funnits länge men har accentuerats under de senaste åren med tillkomsten av nya skattesubventioner, avdrag och särlösningar.

En grundläggande utgångspunkt i diskussionen om utformningen av enskilda skatter är att nästan alla skatter per definition snedvrider ekonomins funktionssätt eftersom skatter påverkar viktiga drivkrafter så som hur lönsamt det är att arbeta, avkastningen på investeringar och kostnaderna för näringslivet.

Rangordning av skatters påverkan på den ekonomiska utvecklingen

Källa: *Produktivitetskommissionen, Slutrapport*

Eftersom skatter har negativa effekter på ekonomin är det angeläget att de utgifter som skatterna finansiera är väl avvägda och motiverar den kostnad skatterna har. Vissa offentliga utgifter, såsom forskning och utveckling, har sannolikt en positiv effekt på produktivitet som vida överstiger den negativa effekten kostnaderna av skatteuttaget.

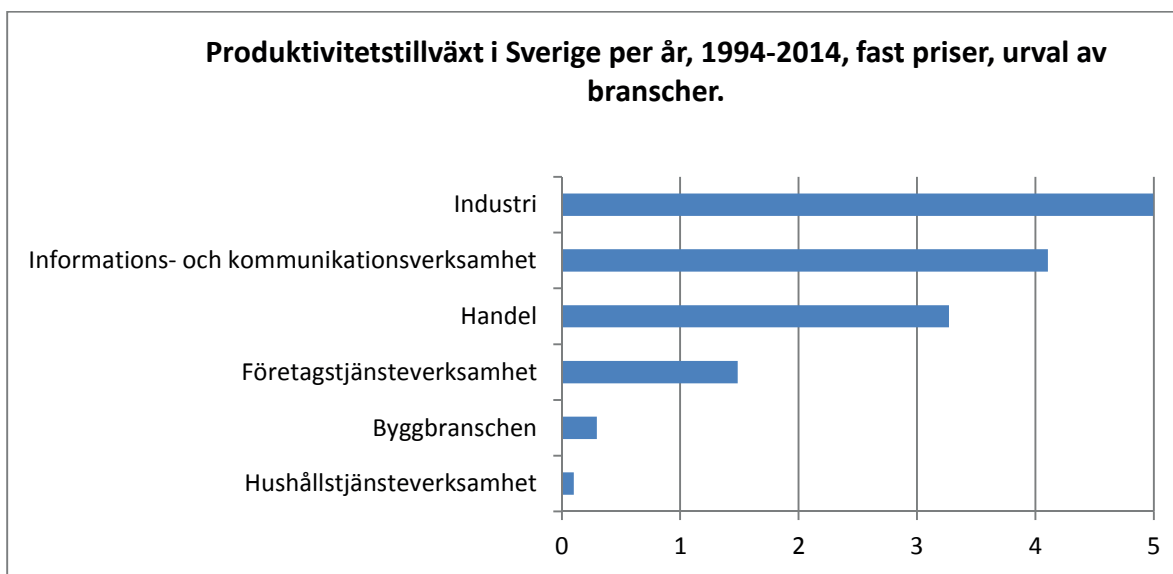
Men alla skatter är inte lika skadliga. I t.ex. den danska produktivitetskommissionens slutrapport (2014) så presenteras en rangordning över skatternas negativa effekter på tillväxten där skatter på fast egendom har små negativa effekter medan bolagsskatten har större negativa effekter.

För ett land som Sverige med höga offentliga utgifter och därmed en hög skattekvot så är det särskilt viktigt att välja rationella skattebaser eftersom skatterna annars riskerar att få påtagligt negativa effekter för ekonomins funktionssätt.

I denna rapport belyses några av de problem som finns i det svenska skattesystemet med avseende på skatternas effekt på produktiviteten. Rapporten visar på tre områden där skattesänkningar och skattehöjningar skulle kunna växlas för att sammantaget skapa ett rationellare och mer produktivt skattesystem. Det första området är skattesubventioner till enskilda branscher med relativt låg produktivitet, det andra området är balansen i skatt på arbete respektive kapital och det tredje området är skattesubventioner till passivt bostadsägande och privat skuldsättning.

Främja anställningsbarhet, inte enskilda branscher.

Näringslivets sammansättning är under förändring och detta påverkar förutsättningarna för den långsiktiga produktivitetens utvecklingen. Flera servicebranscher som historiskt har haft en relativt låg produktivitetens utveckling är under stark tillväxt medan industribranscher som historiskt har haft hög produktivitetens utveckling minskar som andel av ekonomin. Den förändrade sammansättningen av näringslivet med en förskjutning mot servicesektorn är en internationell trend som minskar potentialen för produktivitetens utvecklingen i de flesta avancerade ekonomier.

Källa: Konjunkturinstitutet

Sverige har i internationell jämförelse från IMF (2015) en telekomsektor och en tillverkningsindustri som ligger i topp med avseende på utvecklingen av totalfaktorproduktivitet. Men Sverige utmärker sig också genom att, bland jämförbara länder, ha en relativt låg totalfaktorproduktivitet inom några tjänstesektorer, framförallt inom personlig service (här ingår verksamhet så som hotell och restaurang). Eftersom Sverige ligger i topp inom industrisektorn men har en svag position inom delar av tjänstesektorn så

kan Sverige påverkas mer negativt än andra länder av det skifte i näringslivets sammansättning, från industri till tjänster, som pågår globalt.²

Det är också notbart att de sektorer där Sverige har låg produktivitet är sektorer som mottagit omfattande skattesubventioner. Det handlar t.ex. om skattesubventioner så som ROT och RUT, nedsatt moms på olika tjänster och nedsatt arbetsgivaravgift.³ Det betyder att omfattande skattemedel har använts och fortsätter att användas för att allokera arbetskraft till sektorer där Sverige har relativt svag produktivitet. Detta accentuerar därmed ett skifte i det svenska näringslivet som är negativt för Sveriges långsiktiga tillväxt. Även finanssektorn är ett exempel på en sektor som är underbeskattad, bl.a. då finansiella tjänster är undantagna från moms.

Tabell, exempel på skattesubventioner, kostnad i miljarder kronor

HUS-avdrag (ROT och RUT)	18
Sänkt moms på restaurang och catering	5
Nedsatt arbetsgivaravgift för unga	19

Skattesubventionerna till enskilda branscher har motiverats utifrån ett sysselsättningsperspektiv. Men enligt genomförda utvärderingar så har dessa reformer en begränsad effekt utifrån ett sysselsättningsperspektiv, se t.ex. IFAU (2013). Det vore väsentligt mer effektivt om offentliga medel riktades mot de områden som är centrala faktorer

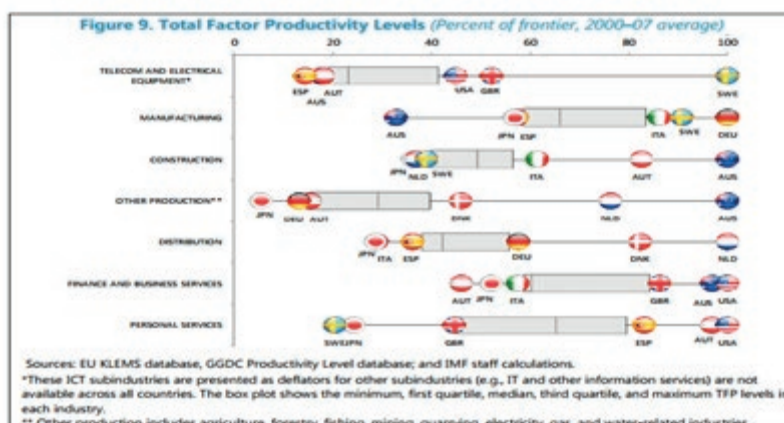
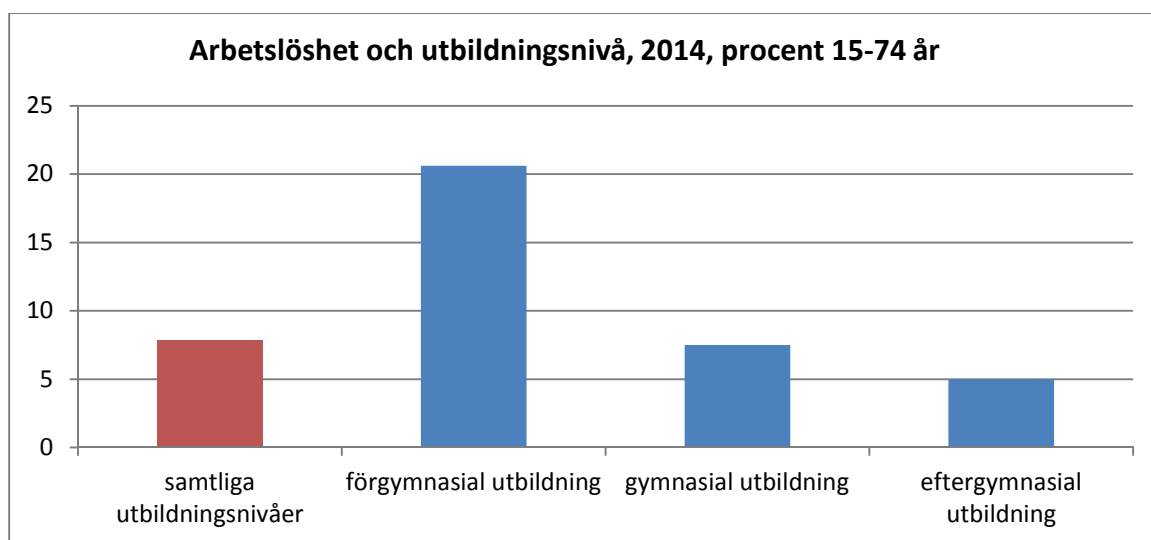

Bild från IMF (Dabla-Norris, Era mfl, 2015). Man bör vara försiktig när man tolkar denna typ av jämförelser mellan länder då det kan finnas stora felkällor. Men det är noterbart att Sverige utmärker sig genom att ligga i den internationella toppen inom industri och telekom medan Sverige har en betydligt mer modest position inom personlig service och byggsektorn.

³ Den nedsatta arbetsgivaravgiften för unga tillkom som ett resultat av att EU-regler hindrade regeringen Reinfeldt att införa nedsättningen av arbetsgivaravgiften för servicesektorn, se t.ex. DN (2008)

för människors möjlighet att komma i arbete. Det mest effektiva verktyget för att få människor i arbete är att säkerställa att arbetstagarna har rätt kompetens.⁴

Från ett sysselsättningsperspektiv finns det en särskilt stark koppling mellan fullgjord gymnasieutbildning och sysselsättning. Idag är arbetslösheten bland de som saknar fullgjord gymnasieutbildning över 20 procent medan de med fullgjord gymnasieutbildning har en arbetslöshet om 7,5 procent och bland de med fullgjord högskoleutbildning är arbetslösheten fem procent.

Källa: SCB

En annan faktor med stark påverkan på ungas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden är kvaliteten på gymnasieutbildningen där, särskilt, yrkesinriktade program som har god samverkan med den relevanta branschen generellt skapar goda förutsättningar för en snabb och effektiv etablering på arbetsmarknaden. Program som idag ofta har en nära samverkan med den avsedda branschen är t.ex. fordon och el. Detta är också program vars elever generellt snabbt efter avslutade studier etablerar sig på arbetsmarknaden, se t.ex. LO-rapporten *Behövs: En utbildningspolitik för ungas etablering på arbetsmarknaden* (2013).

Det finns anledning att tro att om gymnasieskolan generellt knöts närmare till arbetslivet så skulle detta öka elevernas anställningsbarhet. Detta förutsätter en ökad samverkan och

⁴ Det är i stora delar ett missförstånd att arbetslösheten beror på brist på enkla jobb. Tvärtom finns det idag en felmatchning på arbetsmarknaden där välutbildade alltför ofta återfinns i enkla jobb. För diskussion om sambandet mellan arbetslöshet, utbildning och jobbets utbildningskrav se t.ex. LO-rapporten *Den "nya" strukturomvandlingen?* (Carlén, 2014)

engagemang från arbetsmarknadens parter kring exempelvis innehållet i utbildningen, praktik och elevernas övergång till arbetslivet. Det vore således effektivt, både från ett sysselsättnings- och produktivhetsperspektiv, att ersätta delar av dagens selektiva branschstöd med en modell som ger hela näringslivet incitament att medverka i insatser som stärker ungas möjlighet till att påbörja och slutföra en gymnasieutbildning av god kvalitet.

Ett *exempel* på modell skulle kunna vara en sänkt arbetsgivaravgift för de företag som har ett organiserat och aktivt samarbete kring grundskola, gymnasieskola och högskola. Detta skulle kunna ske genom att några procentenheter av den ”allmänna löneavgiften”⁵ destinerades till utbildningssystemet och att arbetsgivare som själva har ett samarbete med utbildningssystemet inte behöver betala avgiften. Nedsättningen av arbetsgivaravgiften skulle omfatta hela lönesumman, det vill säga omfatta alla anställda, hos en arbetsgivare som har en aktiv samverkan med skolan.

Modellen skulle innebära ett ekonomiskt incitament för arbetsgivarna att engagera sig i att förbättra möjligheterna för unga att komma i produktivt arbete. Kraven på samverkan skulle relativt enkelt kunna varieras utifrån storlek hos arbetsgivarna där det för mindre företag t.ex. skulle räcka med en upparbetad kontakt med den lokala skolan för att ta del av skattenedsättning medan större arbetsgivare behöver ta mot praktikanter och mer aktivt engagera sig i utbildningssystemet för att ta del av skattenedsättningen.

Ett *beräkningsexempel* är att om hälften av landets arbetstagare, i offentlig och privat sektor, har arbetsgivare som uppfyller kraven för att få skatterabatten och rabatten utgjorde två procentenheter så skulle den statsfinansiella kostnaden bli cirka 10 miljarder kronor. För ett företag med 20 anställda med en genomsnittlig månadslön om 25 000 kronor som har en samverkan med utbildningssystemet, som kvalificerar för en skattenedsättning, så skulle det enligt detta beräkningsexempel innebära en skatterabatt om cirka 120 000 om året.

---

⁵ Arbetsgivaravgiften är 2015 på 31,42 procent varav cirka 20 procentenheter är destinerade till olika områden så som ålderspensionsavgift och arbetsskadeavgift. Men cirka 10 procentenheter inte är destinerade till något område utan är en ”allmän löneavgift” det vill säga en vanlig skatt.

Sänk skatten på arbete. Minska undantagen i kapitalbeskattningen.

En dualbeskattning infördes i samband med den svenska skattereformen i början på 1990-talet. Det betyder att inkomster från arbete och kapital är skilda och arbetsinkomster beskattas progressivt medan inkomster från kapital beskattas proportionellt. Idag beskattas höga inkomster av arbete, över 52 500 kronor i månaden för löntagare under 65 år, med upp till cirka 57 procent i marginalskatt. Inkomster från kapital beskattas med 30 procent eller lägre. Kapitalskatten i form av fastighetsavgift är begränsad av ett tak. Kapitalinkomster i form av arv och gåvor är sedan december 2004 helt skattebefriade. Även den lägre inflationen betyder att kapitalskatten idag i praktiken har sänkts.⁶

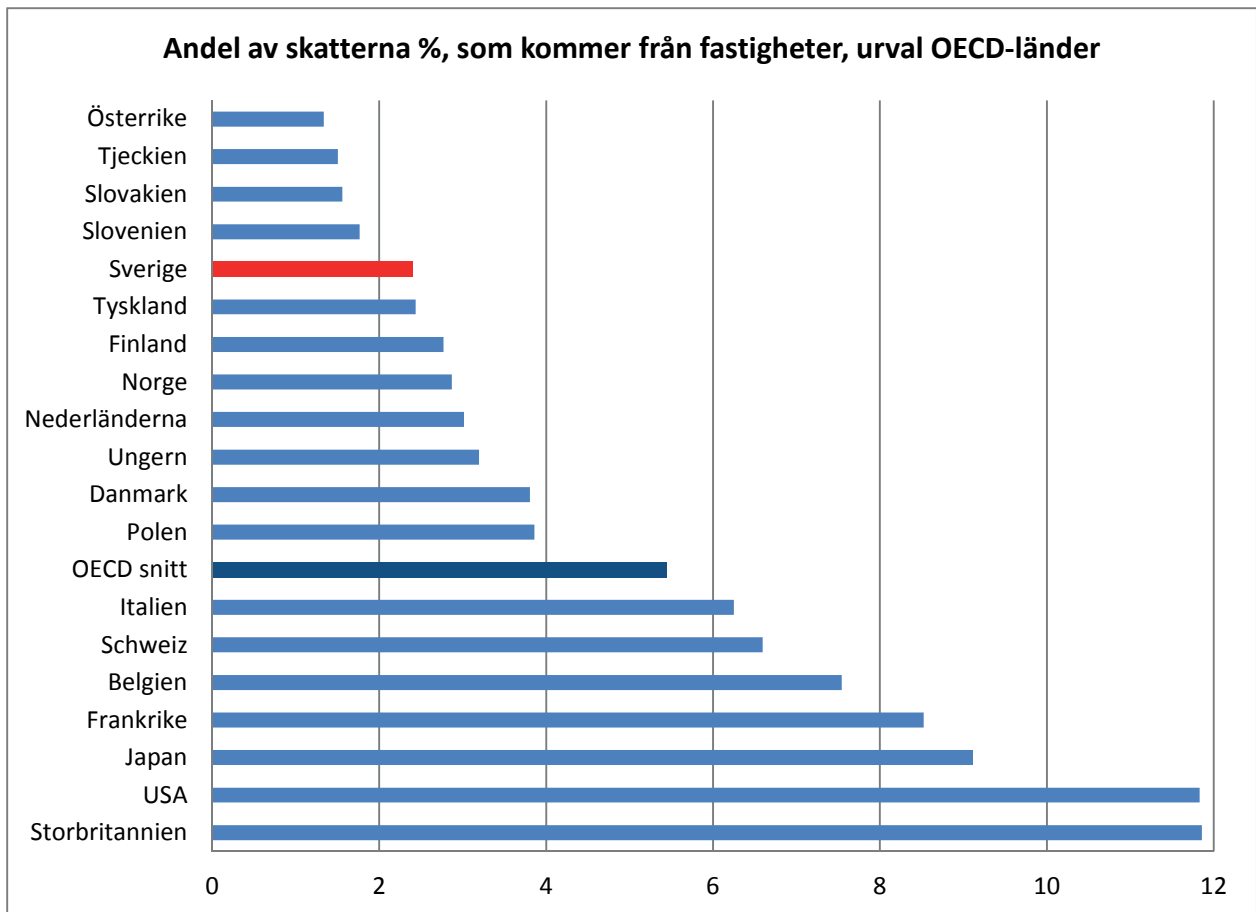
Den stora skillnaden i beskattning av kapital och arbete har skapat spänningar i skattesystemet. Det finns generösa möjligheter att undvika statlig inkomstskatt för den som arbetar i eget företagande genom att omvandla sina arbetsinkomster till kapitalinkomster. Det gör att det idag är attraktivt för höginkomsttagare att bilda bolag och minska sin löneskatt genom att omvandla delar av inkomsterna till kapital.

En annan avvikelse som skapar stora spänningar i skattesystemet är att skatten på fastigheter kraftigt har sänkts genom att fastighetsskatten bytte namn till fastighetsavgift och försågs med ett tak som idag uppgår till drygt 7 000 kronor om året. Resultatet är att Sverige tillhör ett av de länder inom OECD som tar in minst andel av skatterna via beskattning från fastigheter. Eftersom fastigheter är en skattebas med låga negativa effekter på produktiviteten behöver Sverige ta in mera i skatt från andra skattebaser som har väsentligt mer negativa effekter för tillväxten, t.ex. arbete.

---

⁶ När skattesatsen på kapital vid skattereformen i början på 1990-talet sattes till 30 procent så gjordes det i en miljö med väsentligt högre inflation och högre nominella räntor. En lägre inflation betyder att skatten de facto har lättat för kapitalägare då kapitalskatten idag i mindre utsträckning beskattar den del av kapitalavkastning som är en effekt av inflationen.

Källa: *OECD*

Sverige har med 57 procent i skatt världens högsta marginals katt på arbete, exklusive Aruba, enligt KPMG (2015). Marginalskatten i Sverige är väsentligt mycket högre än genomsnittet i världen, OECD och EU.

Högsta marginals katten på löneinkomst, procent

Sverige	57
EU-snittet	37,8
OECD-snitt	41,4
Globalt-snitt	31,2

Källa: *KPMG*

Det finns anledning att anta att marginals katter för höginkomsttagare har en relativt *begränsad effekt* på arbetsutbudet. En indikator på detta är att antalet arbetade timmar sedan 1980-talet har minskat kraftigare bland toppinkomsttagare än andra grupper trots att toppinkomsttagare har fått väsentligt högre inkomster och sänkta skatter än andra grupper, se

t.ex. Manning (2015). Men det är sannolikt att höga marginalsatser för höginkomsttagare påtagligt driver fram skatteplanering eftersom många höginkomsttagare har möjlighet att fördela sin inkomst mellan arbete och kapitalinkomst.

Det finns dessutom forskning, se t.ex. *Taxation and the international mobility of inventors*⁷ (2015), som tyder på att höga marginalsatser på arbete har negativa effekter på internationell arbetskraft med hög innovationskraft så kallade ”*superstar inventors*”. Detta indikerar att Sverige, med höga marginalsatser, inte fullt ut får ta del av arbetskraft som skulle kunna medverka till att höja Sveriges potential för ökad produktivitet.

Sverige sticker också ut när det gäller avsaknaden av en arvs- och gåvoskatt. Idag tillhör Sverige en minoritet av länder inom EU som helt saknar beskattning vid arvskiftet. Två av tre EU-länder har (Copenhagen Economics, 2011) någon form av arvsskatt, bland andra Storbritannien, Finland och Tyskland.

Ett argument som ibland lyfts fram mot arvsskatten är att skatten är till nackdel för företagande då generationsöverlåtelser försvåras. Men det kan vara precis tvärtom. I en forskningsstudie publicerad i *The Quarterly Journal of Economic* (2007) studeras faktorer som avgör medelstora företags framgång. Studien visar att amerikanska företag generellt skapar större tillväxt än europeiska. Detta kan i stor del hänföras till bättre managementkultur i USA. Men en intressant förklarande faktor som också lyfts fram är att det finns ett påtagligt negativt samband mellan ett företags framgång och om den äldsta sonen tar över ledningen av företaget, så kallade *primogenitur*. Att äldsta sonen tar över företaget är mer vanligt förekommande i Storbritannien, Frankrike och Tyskland än i USA. En förklaring till detta fenomen är att det i dessa europeiska länder, till skillnad från i USA, finns specifika undantag för arvsskatt vid generationsskiftet.

Det finns anledning att överväga ett antal växlingar mellan skatt på arbete och skatt på kapital. Syftet bör vara att sänka marginalsatserna på arbete och finansiera det med skattehöjningar som korrigerar för improduktiva undantag i kapitalbeskattningen.

---

⁷ Notera att studien handlar om effekten av löneskatt för anställda innovatörer.

Ett exempel på en skatteväxling mellan kapital och arbete som bör övervägas är att avskaffa värnskatten och finansiera detta med införandet av en skatt på arv och gåvor. Idag ger värnskatten bruttointäkter till staten om cirka fem miljarder kronor, men intäkterna är netto sannolikt väsentligt lägre eftersom många höginkomsttagare på grund av den stora diskrepansen mellan skattenivån på arbete och kapital har valt att omvandla delar av sin lön till kapitalinkomst. Om man studerar de EU-länder som har arvsskatt så ger skatten omkring 0,5 procent av de samlade skatteinkomsterna. Detta skulle i Sverige motsvara knappt 10 miljarder kronor. Sverige skulle således kunna införa en med europeisk mått relativt blygsam arvsskatt som ändå fullt ut kan finansiera en avskaffad värnskatt.

På sikt bör en mer omfattande skatteväxling mellan kapital och arbete komma på plats. Där skatt på kapital generellt höjdes i form av minskade improduktiva avdrag och undantag samtidigt som skatten på arbete sänktes. Det är särskilt angeläget att hålla nere den marginalska som de flesta löntagare betalar det vill säga kommunalskatten. En generellt sänkt kommunalskatt är bara möjlig i ett läge där staten påtagligt höjer sina ambitionsnivåer och kraftigt ökar statsbidragen till kommunerna.

Sänk skatten för fler bostäder. Strama åt ränteavdraget.

Idag kan privatpersoner göra avdrag för räntekostnader om 30 procent. Ränteavdraget saknar tak, men avdragsnivån sänks vid räntekostnader över 100 000 kronor från 30 procent till 21 procent.

Det finns ur ett produktivitetperspektiv två starka skäl till att reformera och sänka ränteavdraget. För det första riskerar ränteavdraget, i ett läge där räntorna återvänder till normal nivå, att bli en gökunge som tar en allt större del av det offentliga åtagandet. Detta skulle försvåra finansieringen av viktiga offentliga utgiftsområden, så som utbildning och infrastruktur, som är till gagn för den långsiktiga produktivitet utvecklingen. För det andra är ränteavdraget en central del i den skattestruktur som skapar stora incitament för höga bostadspriser i Sverige. Avdraget bidrar därmed till att kapital allokeras till bostadssektorn istället för produktiva investeringar.

Det finns således goda skäl från ett produktivitetperspektiv att reformera avdraget. Men samtidigt bör man också beakta att ränteavdraget bidrar till att minska kostnaderna för boende vilket är till gagn för rörligheten på bostadsmarknaden. Det kan därför finnas skäl att reformera avdraget på ett sätt som gör att avdraget fortsatt behålls relativt intakt för breda löntagargrupper men stramas åt för de med goda inkomster som köper mycket dyra bostäder.

En rimlig modell för ett reformerat ränteavdrag skulle vara att sänka brytpunkten i avdraget men också att göra brytpunkten skarpare.

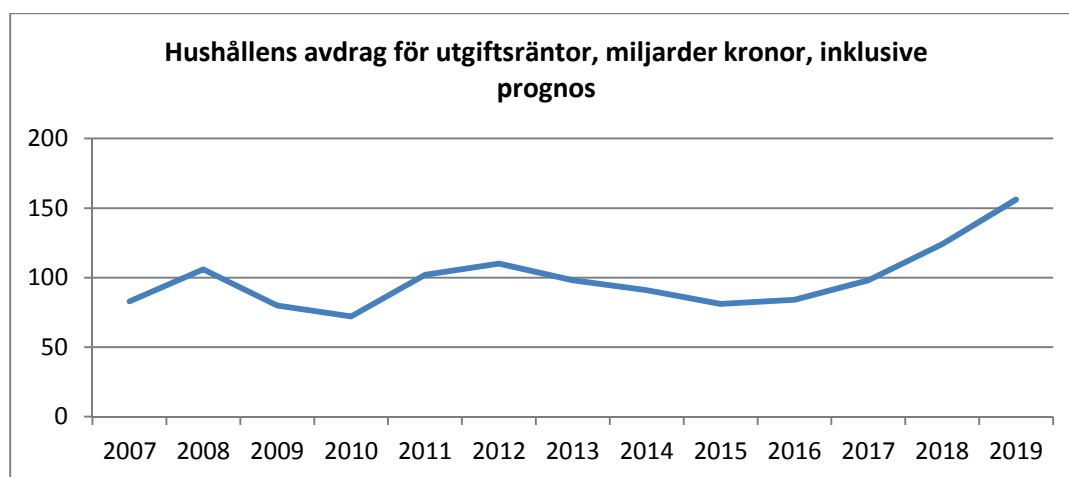
Enligt SCB (2014) hade närmare fem miljoner personer ränteavdrag inkomståret 2012. Snittnivån för ränteavdragen var 6 500 kronor per person men bland de med höga inkomster var avdragen i genomsnitt väsentligt högre. Ränteavdraget var för de 25 procent av hushållen med högst inkomster i genomsnitt 16 300 kronor per person. Sverige har tillskillnad från många andra jämförbara EU-länder valt att inte börja fasa ut ränteavdragen. Exempelvis håller Danmark och Nederländerna på att fasa ut avdragen steg för steg. När EU-kommissionen (2015) bedömer vilka EU-länder som har starkast skatteincitament för ägda privatbostäder så utmärker sig Sverige som det land med starkast incitament.

Exempel på skatteincitament i EU-länder för äga bostaden, 2013

Sverige	Högt
Nederländerna	Högt
Danmark	Måttligt
Österrike	Måttligt
Storbritannien	Lågt
Polen	Lågt
Spanien	Inget
Frankrike	Inget

Källa: *EU-kommissionen*, flera länder t.ex. Danmark har tidigare haft högre incitament

Hushållens skulder har på grund av stigande bostadspriser ökat påtagligt under en lång period en utveckling som accentuerats under det senaste året. Men samtidigt som skulderna har stigit så har hushållens räntor sjunkit. Effekten är att hushållens ränteutgifter år 2015 kan komma att vara på den lägsta nivån sedan år 2010. Därmed minskar också statens kostnader för avdragen. Men då dagens lågräntemiljö med största sannolikhet är tillfällig så kommer hushållens kostnader för räntor öka och då kommer också statens kostnader stiga.

Källa: *ESV* (2015)

Om räntorna fördubblas så innebär det också att statens kostnader för ränteavdraget närmast fördubblas från att i dagens lågräntemiljö kosta omkring 20 miljarder till att i en mer normal räntemiljö kosta omkring 40 miljarder kronor.

Ett *exempel* på hur ränteavdraget skulle kunna reformeras är att sänka den existerande brytpunkten från dagens nivå om 100 000 till cirka 50 000 samt sänka nivån, ovanför brytpunkten, idag är den på 21 procent, till omkring 15 procent. En sådan modell skulle i dagens lågräntemiljö ge en positivt statsfinansiell effekt om relativt begränsade cirka 300 miljoner kronor (SCB/FASIT). Att den statsfinansiella effekten inte blir större beror på att relativt få personer idag har så omfattande ränteavdrag i dagens lågräntemiljö. Men en reformering av avdraget i denna inriktning skulle sannolikt dels ha en positiv avskylande effekt på bostadsmarknaden och dels bidra till att dämpa de framtida kostnaderna för skattebetalarna av ränteavdraget.

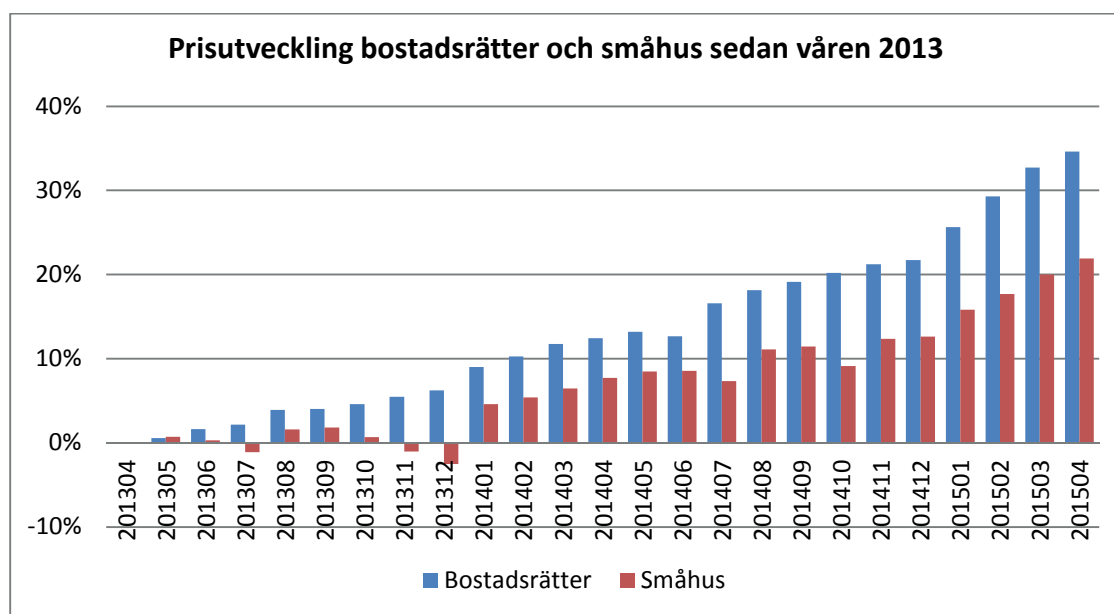
En rimlig ambition är att de resurser som frigörs vid ett reformerat ränteavdrag i huvudsak återförs till bostadssektorn. Detta kan t.ex. ske i form av sänkta skatter som bidrar en produktiv användning av det befintliga bostadsbeståndet. Tre sådana skattesänkningar skulle kunna vara:

1. *Sänkt reavinstskatt* vid försäljning av bostad. Reavinstskatten höjdes 2008 med drygt en miljard kronor, för att finansiera avskaffandet av fastighetsskatten, från 20 till 22 procent på vinst som uppstår vid försäljning av bostad. Reavinstskatten bidrar till att minska bostadsägares vilja att sälja sin bostad, se t.ex. rapport från Mäklarsamfundet (2013). En sänkt reavinstskatt skulle öka rörligheten på bostadsmarknaden.
2. Inför en *befrielse från fastighetsavgiften* vid en kraftig utbyggnad av ett befintligt småhus. Idag är nybyggnationer befriade från avgiften under 15 åren. Men den som påtagligt bygger ut sin bostad omfattas inte. En avskaffad fastighetsskatt under 15 år för den som bygger ut skulle på marginalen främja tillgången på bostadsyta.
3. Ett *förbättrat reseavdrag* för långväga kollektivtrafikresenärer. En del i ett mer rationellt utnyttjande av det befintliga bostadsbeståndet är att vidga möjligheterna till arbetspendling. En möjlig reform är att göra reseavdraget mer generöst vid långväga arbetspendling med kollektivtrafik. Detta skulle göra det mer lönsamt att efterfråga bostäder längre bort från arbetsplatsen.

Bilaga 1. Är bostadsmarknaden övervärderad?

Den starka prisutvecklingen på bostäder kan i delar härledas till fundamentala faktorer. Några exempel på dessa faktorer är ökad disponibel inkomst, sänkta realräntor och låg bostadsproduktion. En annan central förklaring är att det svenska skattesystemet numera är konstruerat på ett sätt som gör det lönsamt att äga sin bostad men dyrt att sälja bostaden.

Även om man beaktar de olika faktorer som förklarar prisutvecklingen kan man konstatera att bostadspriserna idag ligger långt över sitt historiska snitt i reala termer. Det är således sannolikt att priserna i reala termer, förr eller senare, kommer att korrigeras till en mer normal historisk nivå. Utländska bedömare som analyserar bostadsmarknaden brukar uttrycka oro över utvecklingen. Ett sådant exempel är EU-kommissionen som i sin senaste landrapport (2015).

Källa: Valueguard

Man kan vidare konstatera att bostadspriserna enbart under de senaste två åren har stigit med 25 procent, varav drygt 20 procent för småhus och 35 procent för bostadsrätter. Detta i ett läge när många offentliga ekonomiska bedömare redan före de senaste två årens prisuppgång ansåg att priserna låg på en hög nivå. Exempelvis skrev Finanspolitiska rådet (2013) att bostadspriserna låg ”i ett spann från en rimlig värdering till en något övervärderad nivå”.

Citerade arbeten

- Akcigit, U., Baslandze, S., & Stantcheva, S. (2015). *Taxation and the international mobility of inventors, Working Paper*. NBER.
- Bloom, N., & Van Reenen, J. (2007). Measuring and explaining management practices across firms and countries. *The Quarterly Journal of Economics*.
- Bloombergs. (den 26 05 2015). *Goldman: How 'Grand Theft Auto' Explains One of the Biggest Mysteries of the U.S. Economy*.
- Carlén, T. (2014). *Den "nya" strukturomvandlingen? Jobbpolarisering och konkurrensen om jobben*. LO.
- Copenhagen Economics. (2011). *Study on inheritance tax in EU member states*.
- Dabla-Norris, Era mfl. (2015). *The new Normal: A Sector-Level Perspective on Productivity Trends in Advanced Economies*. IMF.
- DN. (03 2008). <http://www.dn.se/arkiv/ekonomi/borg-ville-hellre-sanka-avgiften-i-tjanstesektorn>. Hämtat 06 2015
- ESV. (2015). *Prognos Statens budget och de offentliga finanserna Mars 2015*.
- EU-kommissionen. (2015). *Landrapport Sverige 2015*. Bryssel.
- Finanspolitiska rådet. (2013). *Svensk finanspolitik, maj 2013*.
- Hällö, T. (2015). *Varför är BNP per capita 94 000 kronor under trend?* LO.
- IFAU. (2013). *Sänkta arbetsgivaravgifter för unga*.
- IMF. (2015). *World Economic Outlook April*. IMF.
- KPMG. (2015). Hämtat från Individual income tax rates table: <http://www.kpmg.com/global/en/services/tax/tax-tools-and-resources/pages/individual-income-tax-rates-table.aspx> 06 2015
- LO. (2013). *Behövs: En utbildningspolitik för ungas etablering på arbetsmarknaden*. LO.
- Manning, A. (2015). *Top rate of incom tax*. London: Centre for economic performance.
- Mäklarsamfundet. (2013). *Lägre flyttskatter*.
- Produktiviteteskommissionen. (2014). *Slutrapport*. Danmark.
- SCB. (2014). *Barnfamiljer tjänar mest på ränteavdraget. Välfärden*.
- SOU 1991:82. (1991). *Drivkrafter för produktivitet och välstånd*. Produktivitetsdelegationen.
- Svenskt Näringsliv. (2015). *Produktivitetsutveckling, investeringar och välstånd*.

Rapporten beställs från LO-distribution:
lo@strombergdistribution.se
Telefax: 026-24 90 26

Juni 2015
ISBN 978-91-566-3079-8
www.lo.se

OMSLAGSFOTO: Lars Forsstedt